

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ УПРАВЛІННЯ,
ПСИХОЛОГІЇ ТА БЕЗПЕКИ**

Кафедра менеджменту та економічної безпеки

**УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМИ РИЗИКАМИ В СИСТЕМІ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА**

кваліфікаційна робота
здобувачка вищої освіти
4 курсу денної форми навчання
Вікторія КОВАЛЬ

Науковий керівник:
кандидат економічних наук, доцент
Володимир ГОБЕЛА

Рецензент:
кандидат економічних наук, доцент
Володимир ДУДЮК

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

«__» _____ 20__ р., протокол № _____

Завідувач кафедри менеджменту

та економічної безпеки

_____ Марта КОПИТКО

Львів
2026

АНОТАЦІЯ

КОВАЛЬ В. Я. Управління екологічними ризиками в системі економічної безпеки підприємства. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю 073 «Менеджмент», Львів. 2026.

У першому розділі розглянуто теоретичні засади управління екологічними ризиками в системі економічної безпеки підприємства, визначено сутність екологічних ризиків та роль страхування як інструменту мінімізації загроз. У другому розділі проведено аналіз фінансово-економічного стану та страхової діяльності АТ «СК ІНГО», а також оцінено сучасний стан і перспективи розвитку страхування екологічних ризиків у діяльності компанії. У третьому розділі запропоновано напрями вдосконалення системи управління екологічними ризиками та розвитку інноваційних страхових продуктів у сфері екологічного страхування для АТ «СК ІНГО».

Ключові слова: екологічні ризики, управління ризиками, страхування екологічних ризиків, страхова компанія, фінансова стійкість, андеррайтинг, екологічна відповідальність.

ANNOTATION

KOVAL V. Ya. Environmental risk management in the economic security system of an enterprise. – The manuscript.

Study on obtaining the educational bachelor's degree in the specialty 073 «Management». Lviv, 2026.

The first chapter examines the theoretical foundations of environmental risk management within the system of enterprise economic security, defines the essence of environmental risks, and identifies the role of insurance as a tool for minimizing threats. The second chapter provides an analysis of the financial and economic condition and insurance activities of JSC “INGO”, and also assesses the current state and prospects for the development of environmental risk insurance in the company’s operations. The third chapter proposes directions for improving the environmental risk management system and developing innovative insurance products in the field of environmental insurance for JSC “INGO”.

Keywords: environmental risks, risk management, environmental risk insurance, insurance company, financial stability, underwriting, environmental liability.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМИ РИЗИКАМИ ТА ЇХ СТРАХУВАННЯ	7
1.1. Екологічна складова в систему економічної безпеки підприємства	7
1.2. Екологічні ризики: сутність, класифікація та вплив на діяльність підприємства.....	11
1.3. Страхування екологічних ризиків як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства	15
Висновки до першого розділу.....	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «СК ІНГО» ТА ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ РИЗИКІВ... ..	22
2.1. Загальна характеристика діяльності ІНГО Україна та її позицій на страховому ринку України.....	22
2.2. Оцінка фінансово-економічного стану та ефективності страхової діяльності АТ «СК ІНГО»	26
2.3. Аналіз сучасного стану та перспектив страхування екологічних ризиків у діяльності АТ «СК ІНГО»	33
Висновки до другого розділу	38
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМИ РИЗИКАМИ ТА РОЗВИТОК СТРАХОВИХ ПРОДУКТІВ В АТ «СК ІНГО».....	40
3.1. Напрями вдосконалення системи управління екологічними ризиками та розвитку страхових продуктів в АТ «СК ІНГО».....	40
Висновки до третього розділу	44
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49

ВСТУП

Обґрунтування актуальності теми дослідження. Актуальність теми кваліфікаційної роботи визначається посиленням ролі екологічних чинників у забезпеченні стабільної діяльності підприємств. У сучасному економічному середовищі наслідки забруднення довкілля, техногенних аварій, порушення природоохоронних норм та воєнного впливу на екосистеми здатні спричинити значні фінансові втрати, зниження ділової репутації та порушення безперервності господарських процесів. За таких умов управління екологічними ризиками стає важливою складовою системи економічної безпеки підприємства та необхідною передумовою його стійкого розвитку.

Практична значущість дослідження полягає у необхідності пошуку ефективних інструментів мінімізації екологічних загроз, серед яких особливе місце займає страхування. Використання страхових механізмів дозволяє компенсувати можливі збитки, підвищити фінансову захищеність підприємств і створити додаткові стимули до впровадження превентивних природоохоронних заходів. Для страхових компаній розвиток екологічного страхування відкриває нові ринкові можливості, сприяє розширенню продуктового портфеля та зміцненню конкурентних позицій, що підтверджує своєчасність і науково-практичну цінність обраної теми.

Аналіз останніх досліджень за тематикою проблеми. Дослідженню теоретичних і прикладних аспектів управління економічною безпекою підприємства, страхового менеджменту, ризик-орієнтованого управління та страхування екологічних ризиків присвячено праці багатьох вітчизняних науковців, серед яких: Архипенко Т. О., Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Внукова Н. М., Успенко В. І., Временко Л. В., Гобела В. В., Гаркуша В. В., Горбач С. В., Стецюк І. Б., Дема Д. І., Довгань Ж. М., Глушта Г. Я., Кнейслер О. В., Коваленко Ю. М., Онищенко Ю. І., Кузьменко О. В., Лисенко О. М., Мельник С. І., Рудь І. Ю., Семенов А. Ю., Олійник І. В., Петренко М. С., Зибарева О. В., Франчук В. І., Незважаючи на вагомий внесок зазначених авторів у розвиток наукової думки, окремі питання залишаються недостатньо опрацьованими, зокрема інтеграція страхування екологічних ризиків у систему

економічної безпеки підприємства, формування спеціалізованих страхових продуктів для корпоративного сектору, а також адаптація страхового ринку України до нових воєнно-екологічних викликів і вимог сталого розвитку.

Мета дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління екологічними ризиками в системі економічної безпеки підприємства на прикладі АТ «СК ІНГО», а також формування перспективних напрямів розвитку страхових продуктів у сфері екологічного страхування.

Для реалізації мети сформовано завдання **дослідження**:

- ✓ дослідити теоретичну сутність та зміст екологічних ризиків у діяльності підприємства;
- ✓ провести аналіз фінансово-економічного стану та ефективності страхової діяльності АТ «СК ІНГО»;
- ✓ оцінити сучасний стан і перспективи розвитку страхування екологічних ризиків у діяльності АТ «СК ІНГО»;
- ✓ розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення системи управління екологічними ризиками та впровадження нових страхових продуктів у сфері екологічного страхування.

Об'єктом дослідження є процес забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах впливу екологічних ризиків

Предметом дослідження є теоретико-прикладні аспекти управління екологічними ризиками та механізми використання страхування як інструменту підвищення економічної безпеки підприємства.

Перелік методів дослідження. У процесі виконання кваліфікаційної роботи використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Зокрема, методи теоретичного узагальнення та систематизації застосовано для розкриття сутності економічної безпеки підприємства й екологічних ризиків; порівняльний та структурний аналіз – для оцінювання діяльності АТ «СК ІНГО» і виявлення тенденцій розвитку страхового ринку; економіко-статистичні методи – для аналізу фінансових показників, ліквідності,

рентабельності та ефективності страхових операцій; графічний метод – для наочного відображення результатів дослідження; метод прогнозування та експертних оцінок – для обґрунтування перспектив розвитку страхування екологічних ризиків і формування практичних рекомендацій.

Інформація про практичне значення роботи, апробацію результатів дослідження (їх впровадження на підприємстві чи організації, участь у науково-практичних конференціях, публікації).

Практичне значення здобутих результатів полягає у розробленні рекомендацій щодо формування нових страхових продуктів для АТ «СК ІНГО». Запропоновані у роботі підходи можуть бути використані страховими компаніями при розширенні продуктового портфеля, удосконаленні системи андеррайтингу, оцінюванні екологічних ризиків і впровадженні спеціалізованих програм страхування для корпоративних клієнтів.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (44 найменування на 5 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 53 сторінки, із них основний текст – 42 сторінки, які містять 4 рисунки та 13 таблиць.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМИ РИЗИКАМИ ТА ЇХ СТРАХУВАННЯ

1.1. Екологічна складова в систему економічної безпеки підприємства

Функціонування підприємства в умовах сучасної економіки супроводжується зростанням невизначеності, ускладненням структури ризиків та підвищенням вимог до стійкості бізнес-моделей. У цьому контексті економічна безпека підприємства перестає розглядатися виключно як захисний механізм і набуває ознак інтегрованої системи управління, спрямованої на забезпечення довгострокової життєздатності суб'єкта господарювання. Йдеться не лише про протидію загрозам, але й про здатність підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища та використовувати їх як джерело розвитку [2].

Суть терміну економічна безпека доцільно трактувати як такий стан і водночас процес функціонування підприємства, за якого забезпечується баланс між захистом економічних інтересів, ефективністю використання ресурсів та досягненням стратегічних цілей [5]. На відміну від традиційних підходів, де акцент робиться на протидії загрозам, сучасне бачення передбачає включення до системи економічної безпеки інструментів прогнозування, раннього виявлення ризиків і формування механізмів їх упередження.

Структурно економічна безпека підприємства формується через сукупність взаємопов'язаних складових, кожна з яких відображає окремий вимір захищеності та стійкості [42]. При цьому екологічна складова тривалий час розглядалася як другорядна, що обмежувало її інтеграцію в систему стратегічного управління. Однак трансформація глобального економічного середовища, посилення регуляторного тиску та зростання значущості принципів сталого розвитку зумовлюють її переосмислення як одного з ключових елементів економічної безпеки [15].

Екологічна складова економічної безпеки підприємства відображає ступінь його здатності запобігати, мінімізувати та компенсувати негативні наслідки впливу на довкілля, а також адаптуватися до екологічних обмежень і вимог. Її зміст не обмежується дотриманням природоохоронного законодавства, а включає управління ризиками, пов'язаними із забрудненням, виснаженням ресурсів, екологічними інцидентами та змінами нормативно-правового середовища [3; 12].

Особливістю екологічних ризиків є їх мультиплікативний характер, який проявляється у здатності трансформуватися у різні види економічних втрат. Зокрема, екологічні порушення можуть спричиняти фінансові санкції, витрати на ліквідацію наслідків, зниження інвестиційної привабливості, втрату партнерів і клієнтів, а також обмеження доступу до міжнародних ринків [13]. У результаті екологічна складова безпосередньо впливає на фінансову, виробничу, правову та репутаційну безпеку підприємства, формуючи складну систему міжфункціональних взаємозв'язків.

Важливо враховувати, що вплив екологічних ризиків на діяльність підприємства має не лише прямий, а й опосередкований характер, що суттєво ускладнює їх оцінювання та управління. З аналітичної точки зору екологічний ризик доцільно розглядати як тригер складного ланцюга економічних наслідків, у межах якого первинна подія екологічного характеру здатна трансформуватися у комплекс взаємопов'язаних втрат. Така трансформація, як правило, відбувається поетапно: від виникнення екологічного інциденту (забруднення, аварія, порушення технологічних норм) – до формування прямих витрат на ліквідацію наслідків, а далі – до виникнення фінансових санкцій, судових позовів, зниження ділової активності та погіршення репутації підприємства [14].

Особливістю такого процесу є його нелінійний характер: навіть незначний за масштабами екологічний інцидент може спричинити непропорційно великі економічні втрати внаслідок накладання кількох факторів ризику. Наприклад, витрати на усунення наслідків забруднення можуть супроводжуватися штрафами з боку контролюючих органів, призупиненням виробничої

діяльності, розірванням контрактів із партнерами та втратою довіри з боку споживачів. У підсумку формується мультиплікативний ефект, коли загальний обсяг збитків значно перевищує первинні витрати на ліквідацію екологічного інциденту.

Додатково ускладнює ситуацію той факт, що значна частина наслідків екологічних ризиків має відкладений характер. Це означає, що негативний вплив може проявлятися не одразу після настання події, а через певний проміжок часу, що створює труднощі для їх ідентифікації та прогнозування. Зокрема, деградація природних ресурсів, накопичення шкідливих речовин або довготривале забруднення можуть поступово знижувати ефективність виробничих процесів, підвищувати витрати та обмежувати можливості розвитку підприємства. Таким чином, екологічні ризики формують не лише поточні, а й стратегічні загрози економічній безпеці.

У цьому контексті особливого значення набуває вплив регуляторного середовища, яке останніми роками зазнає суттєвих змін у напрямі посилення екологічних вимог. Гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами, зокрема європейськими, передбачає впровадження жорсткіших норм контролю за впливом підприємств на довкілля, підвищення відповідальності за порушення та розширення механізмів екологічного моніторингу. У таких умовах екологічні ризики набувають додаткового виміру, оскільки підприємства змушені враховувати не лише фактичні наслідки своєї діяльності, але й потенційні регуляторні обмеження та санкції.

Паралельно з цим зростає роль нефінансових чинників оцінювання діяльності підприємств, що пов'язано з поширенням концепції сталого розвитку та ESG-підходів. Інвестори, фінансові установи та міжнародні партнери дедалі частіше враховують екологічні критерії при прийнятті рішень щодо співпраці, фінансування чи інвестування. У результаті підприємства з високим рівнем екологічних ризиків або низькими стандартами екологічної відповідальності можуть стикатися з обмеженням доступу до капіталу, зростанням вартості фінансових ресурсів або навіть виключенням із міжнародних ланцюгів постачання [11].

З огляду на зазначене, екологічна складова економічної безпеки підприємства повинна розглядатися не лише як інструмент мінімізації негативного впливу на довкілля, але й як важливий елемент забезпечення його фінансової стійкості та конкурентоспроможності. Це обумовлює необхідність переходу до комплексного підходу управління екологічними ризиками, який поєднує організаційні, технологічні та фінансові механізми. Одним із ключових елементів такого підходу виступає використання страхових інструментів, що дозволяють частково нейтралізувати економічні наслідки екологічних подій та підвищити загальний рівень захищеності підприємства.

Суттєвим чинником підвищення ролі екологічної складової є зміна логіки взаємодії бізнесу із зовнішнім середовищем. Якщо раніше екологічні аспекти розглядалися як витратний елемент, то нині вони дедалі частіше виступають джерелом конкурентних переваг. Впровадження ресурсоефективних технологій, розвиток екологічного менеджменту, дотримання ESG-принципів та формування відповідальної корпоративної політики дозволяють підприємствам не лише зменшувати ризики, але й зміцнювати ринкові позиції [1].

Водночас слід враховувати, що ефективне забезпечення екологічної складової економічної безпеки потребує переходу від фрагментарних заходів до системного управління. Це передбачає ідентифікацію джерел екологічних ризиків, їх класифікацію, оцінку ймовірності та масштабів наслідків, а також розроблення комплексу інструментів реагування. У цьому контексті доцільно розглядати екологічну безпеку через призму типів безпекової діяльності, що дозволяє структурувати управлінські рішення залежно від характеру загроз.

Зокрема, проактивний тип безпекової діяльності орієнтований на попередження екологічних ризиків шляхом їх раннього виявлення, впровадження превентивних заходів та інтеграції екологічних критеріїв у стратегічне планування. Реактивний тип передбачає оперативне реагування на вже реалізовані ризики, включаючи ліквідацію наслідків та мінімізацію збитків. Паліативний підхід застосовується у випадках, коли наслідки ризиків мають

системний характер і потребують компенсаційних механізмів для зниження їх впливу на діяльність підприємства.

Особливе місце в системі управління екологічними ризиками займають фінансові інструменти, серед яких вагому роль відіграє страхування [28]. Його використання дозволяє трансформувати частину потенційних втрат у прогнозовані витрати, забезпечуючи тим самим підвищення стійкості підприємства до екологічних загроз. У сучасних умовах страхування екологічних ризиків набуває значення не лише як механізм компенсації збитків, а й як інструмент інтеграції екологічної складової у систему економічної безпеки [21; 35].

Отже, економічна безпека підприємства є складною багаторівневою системою, у якій екологічна складова відіграє дедалі більш визначальну роль. Її значення обумовлене здатністю екологічних ризиків впливати на всі ключові аспекти діяльності підприємства та формувати як прямі, так і непрямі економічні втрати. Це визначає необхідність інтеграції екологічного виміру в систему управління економічною безпекою та активного використання сучасних інструментів, серед яких страхування екологічних ризиків посідає особливе місце.

1.2. Екологічні ризики: сутність, класифікація та вплив на діяльність підприємства

У сучасних умовах господарювання екологічні ризики набувають статусу одного з ключових факторів невизначеності, що впливають на результати діяльності підприємств. Їх актуалізація зумовлена не лише зростанням антропогенного навантаження на довкілля, але й посиленням регуляторних вимог, розвитком міжнародних стандартів екологічної відповідальності та трансформацією підходів до оцінювання стійкості бізнесу. У зв'язку з цим виникає необхідність більш глибокого осмислення сутності екологічних ризиків, їх структури та механізмів впливу на діяльність підприємства [36].

За своєю суттю екологічний ризик доцільно трактувати як імовірність виникнення подій або процесів, пов'язаних із негативним впливом на довкілля або зумовлених екологічними факторами, наслідком яких є економічні, соціальні чи правові втрати для підприємства. Важливою особливістю такого ризику є його подвійна природа: з одного боку, він може виникати внаслідок діяльності самого підприємства (внутрішні джерела), а з іншого — бути результатом зовнішніх впливів, які не залежать безпосередньо від суб'єкта господарювання.

На відміну від багатьох інших видів ризиків, екологічні ризики характеризуються складною структурою та високим рівнем невизначеності. Це пов'язано з тим, що їх виникнення часто є результатом взаємодії кількох факторів, а наслідки можуть мати як локальний, так і масштабний характер. Крім того, оцінювання таких ризиків ускладнюється обмеженістю достовірної інформації, труднощами прогнозування екологічних процесів та відкладеним проявом негативних ефектів [32].

Для цілей управління доцільним є застосування класифікаційного підходу до екологічних ризиків, який дозволяє систематизувати їх за певними ознаками та визначити відповідні механізми реагування. Практична цінність такої систематизації полягає у можливості формування диференційованих управлінських рішень залежно від природи ризику, масштабу його потенційного впливу та ймовірності настання. Зокрема, для техногенних ризиків пріоритетними є заходи виробничого контролю, модернізації обладнання та підвищення технологічної дисципліни, тоді як для природних ризиків більшого значення набувають інструменти страхового захисту та адаптаційного планування. Регуляторні ризики потребують постійного моніторингу змін нормативно-правового середовища, а воєнно-екологічні — поєднання антикризових механізмів, компенсаційних програм і довгострокового відновлення. Таким чином, класифікація екологічних ризиків має не лише теоретичне, але й прикладне значення, оскільки створює інформаційну основу для системи економічної безпеки підприємства (таблиця 1.1).

Класифікація екологічних ризиків та їх вплив на діяльність підприємства

Класифікаційна ознака	Вид екологічного ризику	Характеристика	Можливі наслідки	Вплив на економічну безпеку
За джерелом виникнення	Техногенні	Пов'язані з виробничою діяльністю підприємства	Аварії, забруднення, витіки	Фінансові втрати, штрафи, зупинка діяльності
	Природні	Викликані природними процесами	Повені, посухи, стихійні лиха	Порушення виробництва, збитки
	Регуляторні	Зумовлені змінами законодавства	Нові екологічні стандарти	Додаткові витрати, модернізація
	Воєнно-екологічні	Наслідки бойових дій	Забруднення, руйнування	Значні системні втрати
За характером впливу	Прямі	Безпосередні економічні втрати	Ліквідація наслідків, штрафи	Фінансова безпека
	Непрямі	Опосередкований вплив	Репутаційні втрати	Ринкова позиція
За рівнем прогнозованості	Високий	Можливе передбачення	Планування заходів	Проактивне управління
	Низький	Важко прогнозуються	Невизначені наслідки	Потреба страхування
За можливістю ліквідації	Ліквідні	Наслідки можна усунути	Відновлення діяльності	Контрольований ризик
	Неліквідні	Довготривалі наслідки	Деградація ресурсів	Системні загрози

Джерело: сформовано автором на основі [4; 7].

Техногенні ризики пов'язані безпосередньо з виробничою діяльністю підприємства і виникають унаслідок порушення технологічних процесів, зносу обладнання, людського фактору або недотримання екологічних стандартів. До них відносяться аварійні викиди забруднюючих речовин, витіки небезпечних матеріалів, забруднення водних ресурсів, утворення відходів та інші негативні впливи на довкілля [23]. Особливість цієї групи ризиків полягає в тому, що вони можуть бути частково контрольованими за умови належного рівня управління виробничими процесами.

Природні екологічні ризики зумовлені впливом природних факторів, таких як стихійні лиха, зміни клімату, деградація екосистем, посухи, повені або зсуви. На відміну від техногенних, ці ризики практично не піддаються прямому

контролю з боку підприємства, що обумовлює необхідність їх урахування у процесі стратегічного планування та формування системи захисту [27].

Регуляторні ризики виникають унаслідок змін у законодавстві, посилення екологічних норм, запровадження нових стандартів або підвищення відповідальності за порушення природоохоронних вимог. Вони можуть проявлятися у вигляді додаткових витрат на модернізацію виробництва, сплату екологічних податків, штрафів або обмеження діяльності підприємства. У сучасних умовах ця група ризиків набуває особливої актуальності у зв'язку з інтеграцією України до європейського економічного простору [33].

Окрему увагу доцільно приділити воєнно-екологічним ризикам, які стали характерною ознакою сучасного етапу розвитку економіки України. Вони пов'язані з руйнуванням інфраструктури, забрудненням територій, мінуванням земель, пошкодженням промислових об'єктів та порушенням природних екосистем унаслідок бойових дій. Ця група ризиків має комплексний характер, оскільки поєднує елементи техногенних і природних загроз та супроводжується значними економічними втратами.

Крім класифікації за джерелами, доцільно розглядати екологічні ризики за характером їх впливу на діяльність підприємства. У цьому контексті можна виділити прямі та непрямі ризики. Прямі ризики пов'язані з безпосередніми витратами, що виникають унаслідок екологічних інцидентів (ліквідація наслідків, компенсація збитків, штрафи). Непрямі ризики проявляються через погіршення репутації, втрату ринків збуту, обмеження доступу до фінансових ресурсів або зниження інвестиційної привабливості.

З позицій управління економічною безпекою доцільним є також групування екологічних ризиків за рівнем їх прогнозованості та можливістю ліквідації наслідків [34]. Такий підхід дозволяє диференціювати управлінські рішення залежно від типу загроз. Зокрема, ризики з високим рівнем прогнозованості та ліквідності доцільно мінімізувати шляхом впровадження превентивних заходів, тоді як ризики з низькою прогнозованістю або складними наслідками потребують застосування безпекових механізмів, зокрема страхування [44].

Вплив екологічних ризиків на діяльність підприємства проявляється у кількох ключових напрямках. По-перше, вони безпосередньо впливають на фінансові результати через додаткові витрати та втрати доходів. По-друге, екологічні ризики можуть призводити до порушення виробничих процесів, що знижує ефективність діяльності підприємства. По-третє, вони формують правові загрози, пов'язані з відповідальністю за порушення екологічного законодавства. По-четверте, важливим є їх вплив на репутацію підприємства, що в сучасних умовах стає одним із визначальних факторів конкурентоспроможності [17].

Таким чином, екологічні ризики є складним багатовимірним явищем, яке поєднує різні джерела виникнення, форми прояву та наслідки для діяльності підприємства. Їх систематизація та глибоке розуміння є необхідною передумовою формування ефективної системи управління економічною безпекою. Враховуючи високий рівень невизначеності та потенційні масштаби втрат, особливого значення набуває пошук інструментів, здатних забезпечити адаптацію підприємств до екологічних викликів, серед яких важливе місце займає страхування екологічних ризиків.

1.3. Страхування екологічних ризиків як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства

В умовах зростання екологічної невизначеності підприємства дедалі частіше стикаються з необхідністю використання не лише організаційних і технологічних, а й фінансових механізмів захисту від можливих втрат. Якщо превентивні заходи спрямовані на зниження ймовірності настання негативної події, то вони не гарантують повного усунення ризику [10]. Саме тому важливого значення набувають інструменти, здатні забезпечити фінансову стійкість суб'єкта господарювання у випадку реалізації екологічної загрози. Одним із найбільш дієвих інструментів такого типу є страхування екологічних ризиків [8; 38].

У прикладному розумінні страхування екологічних ризиків доцільно розглядати як систему економічних відносин, у межах якої частина потенційних збитків, пов'язаних із негативним впливом екологічних подій, передається страховикові за умови сплати страхового платежу. Такий підхід дозволяє трансформувати непередбачувані великі втрати у прогнозовані та керовані витрати. Для підприємства це означає підвищення здатності зберігати платоспроможність, безперервність діяльності та стабільність фінансових потоків навіть у кризових обставинах [19].

Особливість страхування екологічних ризиків полягає в тому, що об'єктом захисту виступають не лише матеріальні активи підприємства, а й його відповідальність перед третіми особами, витрати на ліквідацію наслідків забруднення, витрати на відновлення виробничих процесів, а в окремих випадках – втрачений дохід [29; 31]. Отже, страхування виконує ширшу функцію, ніж класичне майнове покриття, оскільки охоплює комплекс прямих і непрямих економічних наслідків екологічних інцидентів.

З позицій економічної безпеки підприємства страхування екологічних ризиків виконує кілька взаємопов'язаних функцій. По-перше, компенсаційну, що проявляється у відшкодуванні збитків після настання страхового випадку. По-друге, стабілізаційну, оскільки страхове покриття знижує ризик різкого погіршення фінансового стану підприємства. По-третє, превентивну, адже страховик зацікавлений у зменшенні збитковості та стимулює страхувальника до впровадження систем контролю, моніторингу та підвищення екологічної дисципліни. По-четверте, репутаційну, оскільки наявність страхового захисту може сприйматися партнерами як ознака відповідального управління ризиками [24].

$$R=P \times L$$

У спрощеному аналітичному вигляді потребу у страховому захисті можна пояснити через залежність ризику від імовірності події P та масштабу можливих втрат L . Чим вищим є добуток цих параметрів, тим більш

економічно обґрунтованим стає використання страхування як інструменту перерозподілу ризику.

Економічний ефект страхування для підприємства проявляється не лише у можливості отримання компенсації. Наявність страхового покриття спрощує планування витрат, підвищує прогнозованість грошових потоків, сприяє доступу до кредитних ресурсів та позитивно впливає на інвестиційну оцінку бізнесу. Для підприємств, діяльність яких пов'язана з підвищеним екологічним навантаженням, страхування може виступати додатковою гарантією для контрагентів, банків і органів влади [22].

Доцільно враховувати, що страхування екологічних ризиків не є універсальною альтернативою управлінню ризиками, а повинно інтегруватися у загальну систему економічної безпеки. Найбільш ефективною є модель, за якої страхові інструменти поєднуються з технічними заходами попередження аварій, внутрішнім екологічним аудитом, моніторингом виробничих процесів та антикризовим плануванням [18]. За такої моделі страхування виконує роль фінансового буфера, який доповнює інші механізми захисту.

Таблиця 1.2.

Роль страхування екологічних ризиків у системі економічної безпеки підприємства

Напрямок впливу	Прояв страхового механізму	Результат для підприємства
Фінансова стійкість	Компенсація збитків	Збереження платоспроможності
Безперервність діяльності	Покриття витрат на відновлення	Скорочення періоду простою
Репутаційна безпека	Підтвердження відповідального управління	Зростання довіри партнерів
Інвестиційна привабливість	Зниження ризиковості бізнесу	Полегшення доступу до фінансування
Правова безпека	Покриття відповідальності перед третіми особами	Зменшення наслідків претензій

Джерело: сформовано автором на основі [9; 16].

У сучасних умовах розвиток страхування екологічних ризиків набуває нового змісту у зв'язку з поширенням ESG-підходів, підвищенням стандартів корпоративної відповідальності та переходом бізнесу до принципів сталого розвитку. Підприємства, які системно використовують страхові інструменти, отримують додаткові переваги у процесі співпраці з міжнародними партнерами, участі в інвестиційних проєктах та виході на нові ринки. Це пов'язано з тим, що екологічна відповідальність дедалі частіше оцінюється не декларативно, а через наявність реальних механізмів покриття можливих збитків [25; 26].

Для українських підприємств особливої актуальності набуває адаптація страхових продуктів до специфічних ризиків, що виникають унаслідок техногенного зношення інфраструктури, нестабільності регуляторного середовища та воєнних наслідків для довкілля. Це створює передумови для появи нових страхових рішень, орієнтованих на забруднення територій, пошкодження екологічно небезпечних об'єктів, деградацію земельних ресурсів або витрати на відновлення екосистем. Таким чином, страхування поступово переходить від стандартного компенсаційного механізму до інструменту стратегічного управління ризиками.

З урахуванням типів безпекової діяльності доцільно виділити три напрями використання страхування екологічних ризиків [6; 37]. Проактивний напрям передбачає застосування страхових продуктів, що стимулюють запобігання ризикам через аудит, моніторинг і знижені тарифи для відповідальних підприємств. Реактивний напрям пов'язаний із класичним відшкодуванням збитків після настання події. Паліативний напрям застосовується у випадках масштабних або довготривалих наслідків, коли страхування використовується як механізм часткової компенсації та підтримки відновлення (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Місце страхування екологічних ризиків у системі економічної безпеки підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [39].

Як видно з рис. 1.2, страхування екологічних ризиків займає центральне місце серед інструментів реагування, оскільки забезпечує фінансову стабілізацію підприємства та підвищення загального рівня його економічної безпеки.

Отже, страхування екологічних ризиків доцільно розглядати як важливий елемент сучасної системи економічної безпеки підприємства. Його значення полягає не лише у відшкодуванні збитків, а й у підвищенні фінансової стійкості, підтриманні безперервності діяльності, посиленні довіри з боку партнерів та створенні передумов для стратегічного розвитку. За умов зростання екологічних викликів саме страхові інструменти можуть стати одним із ключових механізмів адаптації підприємств до нової ризикової реальності.

Висновки до першого розділу

У результаті проведеного теоретичного дослідження встановлено, що економічна безпека підприємства в сучасних умовах доцільно розглядається не лише як система захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз, а як комплексний механізм забезпечення стійкого функціонування, адаптивності та довгострокового розвитку суб'єкта господарювання. Доведено, що традиційне трактування економічної безпеки потребує розширення шляхом інтеграції інструментів прогнозування ризиків, превентивного управління та стратегічного реагування на нові виклики.

Обґрунтовано зростання ролі екологічної складової у структурі економічної безпеки підприємства. Визначено, що екологічні ризики безпосередньо впливають на фінансову стійкість, виробничу безперервність, правову захищеність, інвестиційну привабливість та репутацію підприємства. На відміну від багатьох інших видів ризиків, екологічні загрози характеризуються мультиплікативним ефектом, здатністю трансформуватися у комплекс економічних втрат та мати відкладений характер прояву.

Систематизовано наукові підходи до розуміння екологічних ризиків як багатовимірного явища, що формується під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників. Узагальнено класифікацію екологічних ризиків за джерелами виникнення, характером впливу, рівнем прогнозованості та можливістю ліквідації наслідків. Доведено, що така систематизація має не лише теоретичне, але й практичне значення, оскільки створює основу для вибору адекватних управлінських рішень залежно від природи загрози.

Встановлено, що в умовах посилення регуляторного тиску, поширення ESG-підходів та зростання екологічної відповідальності бізнесу підприємства змушені інтегрувати екологічний вимір у систему корпоративного управління. У зв'язку з цим екологічна безпека перетворюється з допоміжного елемента на один із визначальних факторів конкурентоспроможності та доступу до фінансових ресурсів.

Доведено доцільність використання страхування екологічних ризиків як важливого фінансового інструменту забезпечення економічної безпеки підприємства. Визначено, що страхування дозволяє трансформувати потенційно значні та непередбачувані втрати у прогнозовані витрати, знижує фінансову вразливість підприємства, підтримує безперервність діяльності та посилює довіру з боку партнерів, кредиторів і інвесторів.

Обґрунтовано, що найбільш ефективною є інтегрована модель управління екологічними ризиками, у межах якої страхові механізми поєднуються з превентивними технічними заходами, екологічним аудитом, моніторингом ризиків та антикризовим плануванням. Це дозволяє підвищити загальний рівень економічної безпеки підприємства та створює передумови для його стабільного розвитку в умовах зростаючої екологічної невизначеності.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ АТ «СК ІНГО» ТА ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ СТРАХУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ РИЗИКІВ

2.1. Загальна характеристика діяльності ІНГО Україна та її позицій на страховому ринку України

У сучасних умовах розвитку фінансового сектору страхові компанії виконують важливу роль у забезпеченні стабільності економічного середовища, формуванні механізмів захисту бізнесу та населення від ризиків, а також у підтриманні безперервності господарських процесів. Особливого значення ця функція набуває в умовах підвищеної невизначеності, коли зростає попит на інструменти фінансової компенсації збитків та управління ризиками. Одним із провідних учасників українського страхового ринку є ІНГО Україна, діяльність якого характеризується багаторічним досвідом, широким спектром страхових послуг та високим рівнем ринкової впізнаваності [43].

ІНГО Україна належить до числа найбільш відомих універсальних страховиків України, що здійснюють діяльність у сегментах корпоративного та роздрібного страхування. Компанія функціонує на вітчизняному ринку тривалий період часу, що дозволило сформувати значний клієнтський портфель, розгалужену мережу обслуговування та стійкі позиції серед провідних страховиків країни. Тривала присутність на ринку є важливим індикатором фінансової стійкості, здатності адаптуватися до кризових змін та підтримувати довіру клієнтів.

Ключовою особливістю діяльності компанії є універсальний характер страхового бізнесу, що передбачає надання послуг як фізичним, так і юридичним особам. У структурі страхового портфеля вагоме місце займають автострахування, медичне страхування, майнове страхування, страхування вантажів, відповідальності, добровільне особисте страхування, а також індивідуальні програми захисту корпоративних клієнтів. Така диверсифікація

забезпечує зниження залежності від окремих сегментів ринку та сприяє стабільності фінансових результатів.

З позицій досліджуваної тематики особливий інтерес становить корпоративний напрям діяльності ІНГО Україна, оскільки саме в ньому зосереджені продукти, пов'язані зі страхуванням майнових, виробничих, транспортних та відповідальних ризиків підприємств. Компанія працює з представниками промисловості, аграрного сектору, логістики, торгівлі, будівництва та сфери послуг, тобто з клієнтами, діяльність яких потенційно пов'язана з екологічними ризиками різного масштабу [30]. Це формує об'єктивні передумови для розвитку спеціалізованих продуктів екологічного страхування.

Важливим чинником конкурентоспроможності компанії є наявність професійної експертизи у сфері оцінювання ризиків та врегулювання страхових випадків. Для корпоративного страхування саме якість андеррайтингу, коректність оцінки ризиків і швидкість виплат є ключовими критеріями вибору страховика. У цьому контексті ІНГО Україна має потенціал для розширення продуктової лінійки за рахунок складніших та інноваційних видів страхового захисту, до яких належить страхування екологічних ризиків.

Значення компанії на страховому ринку визначається не лише обсягами операцій, а й здатністю формувати сучасні стандарти страхового сервісу. В умовах цифровізації фінансових послуг важливими перевагами стають використання онлайн-каналів продажу, автоматизація процесів врегулювання збитків, клієнтські сервіси дистанційного обслуговування та інтеграція аналітичних інструментів у процес оцінки ризику. Такі зміни створюють можливості для більш точного тарифоутворення та персоналізації страхових продуктів (таблиця 2.1).

Загальна характеристика ПрАТ «ІНГО Україна»

Показник	Характеристика
Організаційний статус	Приватне акціонерне товариство
Галузь діяльності	Страховання
Тип компанії	Універсальний страховик
Основні клієнти	Фізичні особи, підприємства, корпоративний сектор
Основні продукти	Автострахування, медичне, майнове, відповідальність, корпоративне страхування
Конкурентні переваги	Досвід роботи, бренд, мережа продажів, експертиза ризик-оцінювання
Перспективний напрям розвитку	Страховання екологічних ризиків

Джерело: сформовано автором на основі [43].

В умовах трансформації ринку страхових послуг особливого значення набуває здатність страховика реагувати на нові виклики. Серед них — воєнні ризики, інфляційний тиск, зміни структури попиту, зростання вартості відновлення майна, а також поява нових видів відповідальності бізнесу. Для компаній, які прагнуть зберегти лідерські позиції, важливим є не лише підтримання традиційних напрямів діяльності, а й формування нових нішевих продуктів із високою доданою вартістю.

Саме до таких перспективних напрямів належить страхування екологічних ризиків. Для української економіки ця сфера поступово переходить із теоретичної площини у практичну, оскільки зростає кількість екологічно чутливих галузей, посилюються вимоги до відповідальності бізнесу та збільшуються потенційні масштаби збитків від техногенних і воєнно-екологічних подій. Для ІНГО Україна це означає можливість зайняти новий сегмент ринку, використавши наявний досвід корпоративного страхування та інфраструктуру роботи з великими клієнтами.

З позицій економічної безпеки самої страхової компанії диверсифікація продуктового портфеля через запровадження нових страхових рішень має стратегічне значення. Вона дозволяє зменшити залежність від висококонкурентних традиційних сегментів, розширити клієнтську базу та підвищити дохідність бізнесу в довгостроковій перспективі. Водночас для

клієнтів компанії поява нових страхових продуктів означає доступ до сучасних інструментів захисту від екологічних загроз (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Позиціонування ПрАТ «ІНГО Україна» на страховому ринку та перспективи розвитку

Джерело: сформовано автором на основі [41].

Отже, ІНГО Україна є одним із системних учасників страхового ринку України, що поєднує досвід універсального страхування, корпоративну експертизу та потенціал до впровадження інноваційних продуктів. Саме це створює передумови для розроблення та просування страхових рішень у сфері екологічних ризиків, що відповідає сучасним викликам розвитку економіки та потребам бізнесу в інструментах підвищення економічної безпеки.

2.2. Оцінка фінансово-економічного стану та ефективності страхової діяльності АТ «СК ІНГО»

Функціонування страхової компанії в сучасних умовах потребує постійного контролю за фінансовими результатами, структурою активів, рівнем зобов'язань та ефективністю страхових операцій. На відміну від підприємств реального сектору економіки, страховики працюють із ризиковими подіями, що формують специфічні вимоги до ліквідності, достатності резервів, платоспроможності та здатності виконувати взяті зобов'язання перед клієнтами. Саме тому оцінювання фінансово-економічного стану страхової компанії є важливою передумовою визначення її конкурентоспроможності, надійності та потенціалу розвитку нових видів страхування.

Для потреб дослідження проведено аналіз основних показників діяльності АТ «СК ІНГО» за 2022–2024 роки на основі відкритої фінансової звітності. Такий часовий горизонт дозволяє простежити ключові тенденції розвитку компанії в умовах макроекономічної нестабільності, трансформації страхового ринку та зміни структури попиту на страхові послуги. Особливу увагу приділено показникам, які характеризують фінансову стійкість страховика та його здатність розширювати продуктивний портфель, у тому числі в напрямі страхування екологічних ризиків.

Першим етапом оцінювання є аналіз базових фінансових параметрів діяльності компанії, що відображають масштаби операцій, ресурсну базу та результативність функціонування підприємства (табл. 2.2).

Основні фінансові показники діяльності АТ «СК ІНГО» за 2022–2024 рр.

Показник	2022	2023	2024
Активи, тис. грн	3 056 293	3 678 012	3 404 167
Власний капітал, тис. грн	958 219	1 191 108	1 239 919
Страхові резерви, тис. грн	1 517 188	1 952 938	1 955 760
Чистий прибуток, тис. грн	159 056	232 540	257 797
Чисті зароблені страхові премії, тис. грн	1 513 075	2 005 196	2 739 333

Джерело: сформовано автором на основі [43].

Як свідчать дані табл. 2.1, упродовж досліджуваного періоду компанія демонструвала загалом позитивну динаміку розвитку. Обсяг активів у 2023 році суттєво зріс порівняно з 2022 роком, що свідчить про розширення масштабів діяльності та посилення ринкових позицій страховика. У 2024 році зафіксовано певне коригування цього показника, однак загальний рівень активів залишився високим, що підтверджує стабільність ресурсної бази підприємства.

Позитивною тенденцією є послідовне зростання власного капіталу, що вказує на зміцнення фінансової самостійності компанії та зниження залежності від зовнішніх джерел фінансування. Одночасно збільшення страхових резервів свідчить про розширення страхового портфеля та зростання обсягів відповідальності перед клієнтами. Суттєве підвищення чистого прибутку й чистих зароблених страхових премій підтверджує активізацію операційної діяльності та здатність компанії генерувати фінансовий результат навіть у складних ринкових умовах.

Наступним важливим етапом є оцінювання ліквідності підприємства, оскільки саме вона визначає здатність страховика своєчасно виконувати поточні фінансові зобов'язання та забезпечувати безперервність операційної діяльності (табл. 2.3).

Показники ліквідності АТ «СК ІНГО»

Показник	2022	2023	2024
Оборотні активи, тис. грн	2 117 489	2 325 346	2 167 525
Поточні зобов'язання, тис. грн	1 538 074	1 707 263	1 971 887
Грошові кошти, тис. грн	189 995	96 417	190 472
Коефіцієнт поточної ліквідності	1.38	1.36	1.10
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0.12	0.06	0.10

Джерело: сформовано автором на основі [20; 43].

Результати, наведені у табл. 2.2, свідчать, що компанія впродовж аналізованого періоду підтримувала достатній рівень поточної ліквідності. Значення відповідного коефіцієнта перевищує мінімально допустимі орієнтири, що характеризує здатність підприємства покривати короткострокові зобов'язання за рахунок оборотних активів. Водночас у 2024 році спостерігається зниження цього показника, що потребує додаткової уваги до структури поточних зобов'язань та управління оборотним капіталом.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності залишається відносно помірним, однак така ситуація є типовою для страхового бізнесу. Значна частина ресурсів страховика концентрується не у формі грошових коштів, а в резервах та фінансових інструментах, що забезпечують дохідність і виконання майбутніх страхових зобов'язань. Отже, отримані результати не свідчать про критичні ризики ліквідності, проте вказують на доцільність посилення оперативного фінансового планування.

Для більш комплексної оцінки надійності страховика необхідно дослідити рівень фінансової стійкості та платоспроможності компанії, що характеризує структуру джерел фінансування та здатність виконувати довгострокові зобов'язання (табл. 2.4).

Показники фінансової стійкості та платоспроможності АТ «СК ІНГО»

Показник	2022	2023	2024
Активи, тис. грн	3 056 293	3 678 012	3 404 167
Власний капітал, тис. грн	958 219	1 191 108	1 239 919
Страхові резерви, тис. грн	1 517 188	1 952 938	1 955 760
Коефіцієнт автономії	0.31	0.32	0.36
Фінансовий левередж	3.19	3.09	2.75
Частка страхових резервів в активах	0.50	0.53	0.57

Джерело: сформовано автором на основі [43].

Аналіз даних табл. 2.3 дає підстави стверджувати, що фінансовий стан компанії поступово зміцнювався. Зростання коефіцієнта автономії свідчить про збільшення частки власного капіталу у фінансуванні активів, що позитивно впливає на фінансову незалежність підприємства та його стійкість до зовнішніх шоків.

Одночасне зниження фінансового левереджу означає скорочення відносної залежності від залучених ресурсів. Для страхової компанії це є важливим індикатором збалансованої фінансової політики. Додатково слід відзначити зростання частки страхових резервів в активах, що вказує на збільшення обсягів укладених договорів страхування та посилення гарантій виконання зобов'язань перед клієнтами.

Важливим критерієм результативності діяльності будь-якого суб'єкта господарювання є рентабельність, яка відображає здатність генерувати прибуток на вкладені ресурси. Для страхової компанії цей аспект має особливе значення, оскільки характеризує ефективність використання активів, власного капіталу та страхових премій (табл. 2.5).

Показники рентабельності АТ «СК ІНГО»

Показник	2022	2023	2024
Чистий прибуток, тис. грн	159 056	232 540	257 797
Активи, тис. грн	3 056 293	3 678 012	3 404 167
Власний капітал, тис. грн	958 219	1 191 108	1 239 919
Чисті страхові премії, тис. грн	1 513 075	2 005 196	2 739 333
Рентабельність активів, ROA	0.052	0.063	0.076
Рентабельність власного капіталу, ROE	0.166	0.195	0.208
Рентабельність премій	0.105	0.116	0.094

Джерело: сформовано автором на основі [43].

Відповідно до даних табл. 2.4, упродовж 2022–2024 років спостерігалось зростання рентабельності активів та власного капіталу. Це свідчить про підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами та покращення здатності компанії генерувати прибуток на кожну одиницю залученого капіталу.

Водночас рентабельність страхових премій у 2024 році дещо знизилася порівняно з попереднім роком. Така тенденція може пояснюватися збільшенням операційних витрат, зміною структури страхового портфеля або підвищенням виплат у певних сегментах страхування. Незважаючи на це, загальний рівень прибутковості компанії залишається позитивним, що характеризує ефективність її бізнес-моделі.

Подальший аналіз доцільно спрямувати на оцінювання динаміки страхових премій і виплат, оскільки саме ці показники найбільш повно відображають масштаби операційної діяльності страховика та якість управління ризиками (табл. 2.6).

Динаміка страхових премій, виплат і збитковості АТ «СК ІНГО»

Показник	2022	2023	2024
Чисті зароблені страхові премії	1 513 075	2 005 196	2 739 333
Чисті страхові виплати	659 279	1 017 546	—
Адміністративні витрати	102 016	153 338	199 547
Витрати на збут	291 358	383 794	26 416
Рівень страхових виплат	0,44	0,51	—
Коефіцієнт витрат	0,26	0,27	0,08

Джерело: сформовано автором на основі [43].

З наведених у табл. 2.5 даних видно, що компанія послідовно нарощувала обсяги чистих зароблених страхових премій, що свідчить про розширення клієнтської бази та зміцнення позицій на ринку. Зростання страхових виплат є закономірним наслідком активізації страхових операцій та збільшення кількості чинних договорів.

Підвищення рівня страхових виплат у 2023 році може вказувати на зростання частоти страхових випадків або на зміну структури ризикових продуктів. Разом із тим цей показник не перевищує меж, які могли б свідчити про критичну збитковість страхового портфеля. Коефіцієнт витрат залишається керованим, що характеризує здатність компанії контролювати адміністративні та збутові витрати.

У міжнародній практиці одним із ключових індикаторів ефективності страхового бізнесу є комбінований коефіцієнт збитковості, який дозволяє оцінити співвідношення витрат страхової діяльності до обсягу страхових премій (табл. 2.7).

Комбінований коефіцієнт збитковості страхових операцій АТ «СК ІНГО»

Показник	2023	2024
Чисті зароблені страхові премії, тис. грн	1 513 075	2 005 196
Чисті страхові виплати, тис. грн	659 279	1 017 546
Адміністративні витрати, тис. грн	102 016	153 338
Витрати на збут, тис. грн	291 358	383 794
Загальні страхові витрати, тис. грн	1 052 653	1 554 678
Комбінований коефіцієнт (КК)	0,70	0,77

Джерело: сформовано автором на основі [43].

Результати табл. 2.6 свідчать, що комбінований коефіцієнт упродовж досліджуваного періоду залишався меншим за одиницю. Це означає, що страхові премії повністю покривали виплати та операційні витрати, а страхові операції компанії залишалися прибутковими.

Певне зростання цього показника у 2023 році свідчить про збільшення витратового навантаження та потребу в удосконаленні тарифної політики, системи андеррайтингу й внутрішнього контролю витрат. Водночас сам факт перебування коефіцієнта нижче критичного рівня підтверджує загальну ефективність страхового бізнесу компанії.

Отже, проведений аналіз фінансово-економічного стану АТ «СК ІНГО» дозволяє зробити висновок про достатньо високий рівень стабільності та результативності діяльності компанії. Підприємство демонструє зростання власного капіталу, позитивну прибутковість, прийнятний рівень ліквідності та ефективне управління страховими операціями. Це формує належні передумови для подальшого розвитку нових напрямів діяльності, зокрема спеціалізованих страхових продуктів у сфері екологічних ризиків, які можуть стати джерелом додаткових конкурентних переваг компанії.

2.3. Аналіз сучасного стану та перспектив страхування екологічних ризиків у діяльності АТ «СК ІНГО»

У сучасних умовах розвитку страхового ринку особливого значення набуває здатність компаній своєчасно реагувати на появу нових ризиків та трансформацію потреб клієнтів. Якщо традиційні напрями страхування в Україні вже сформували конкурентне середовище, то спеціалізовані сегменти залишаються недостатньо насиченими та водночас перспективними з точки зору подальшого зростання. До таких напрямів належить страхування екологічних ризиків, актуальність якого посилюється внаслідок зростання техногенного навантаження, ускладнення природоохоронного регулювання, воєнного впливу на довкілля та підвищення вимог бізнесу до системи управління ризиками.

Для страхової компанії розвиток екологічного страхування має подвійне значення. З одного боку, воно дозволяє розширити продуктивний портфель і вийти на нові корпоративні сегменти ринку. З іншого боку, такий вид страхування сприяє формуванню довгострокових партнерських відносин із підприємствами, діяльність яких пов'язана з підвищеним рівнем екологічної відповідальності. Саме тому аналіз сучасного стану цього напрямку в діяльності АТ «СК ІНГО» є важливим етапом оцінювання потенціалу компанії до впровадження інноваційних страхових рішень.

З метою визначення тенденцій розвитку відповідного сегмента доцільно проаналізувати основні показники страхування екологічних і техногенних ризиків у діяльності компанії за 2022–2024 роки (табл. 2.8).

Показники страхування екологічних і техногенних ризиків

Показник	2022	2023	2024
Кількість договорів страхування екологічних ризиків	38	52	67
Страхові премії за екологічними ризиками, тис. грн	24 600	31 200	45 500
Страхові виплати за екологічними випадками, тис. грн	8 200	10 900	12 300
Частка екологічного страхування у портфелі, %	1,6	1,5	1,7
Рівень виплат за екологічними ризиками	0,33	0,35	0,27

Джерело: сформовано автором на основі [20; 43].

Як свідчать дані табл. 2.7, упродовж досліджуваного періоду спостерігається позитивна динаміка кількості укладених договорів страхування екологічних ризиків. Зростання цього показника від 38 договорів у 2022 році до 67 договорів у 2024 році вказує на поступове формування попиту з боку клієнтів та розширення присутності компанії у відповідному сегменті страхового ринку. Така тенденція є особливо важливою з огляду на те, що екологічне страхування в Україні поки що не належить до масових продуктів.

Одночасно зростають обсяги страхових премій за екологічними ризиками, що свідчить не лише про збільшення кількості договорів, але й про підвищення середньої вартості страхового покриття або збільшення страхових сум за укладеними контрактами. Це може бути наслідком посилення усвідомлення екологічних загроз з боку підприємств, а також переходу клієнтів до більш комплексних форматів страхового захисту.

Динаміка страхових виплат також має висхідний характер, однак темпи їх зростання залишаються нижчими порівняно з приростом премій. Така ситуація позитивно характеризує результативність андеррайтингової політики компанії та свідчить про відносно збалансований рівень ризиковості страхового портфеля. Зниження рівня виплат у 2024 році порівняно з попередніми роками може означати покращення якості оцінювання ризиків, уточнення умов страхування або зменшення частоти страхових випадків.

Водночас частка екологічного страхування у загальному страховому портфелі компанії залишається порівняно незначною. Це свідчить про те, що відповідний сегмент поки що не став одним із базових напрямів діяльності страховика, однак має потенціал до масштабування. Невисока частка таких продуктів є характерною для більшості учасників українського ринку та пояснюється обмеженим попитом, недостатнім рівнем поінформованості клієнтів, складністю тарифоутворення та відсутністю усталених галузевих стандартів.

Таблиця 2.9.

Ключові стримуючі фактори розвитку страхування екологічних ризиків в Україні

Фактор	Прояв впливу	Наслідок для страховика
Обмежений попит	Низька обізнаність підприємств	Повільне зростання портфеля
Складність оцінки ризику	Недостатність статистики збитків	Ускладнення тарифоутворення
Висока варіативність збитків	Значний розкид можливих втрат	Потреба в перестрахованні
Недосконалість ринку	Відсутність типових продуктів	Високі витрати запуску
Регуляторна невизначеність	Зміни вимог та стандартів	Додаткові витрати адаптації

Джерело: сформовано автором на основі [40; 41].

Як видно з табл. 2.8, розвиток екологічного страхування стримується сукупністю інформаційних, організаційних чинників та чинників попиту. Для страхової компанії це означає необхідність не лише створення нового продукту, а й формування самого ринку шляхом консультативної роботи з бізнесом, підвищення рівня обізнаності клієнтів та впровадження індивідуалізованих страхових рішень.

Попри наявні бар'єри, саме сегмент страхування екологічних ризиків може стати одним із перспективних напрямів зростання АТ «СК ІНГО». Компанія вже має сформовану експертизу в корпоративному страхуванні, систему оцінювання ризиків, мережу продажів та репутаційний капітал. Це створює передумови для запуску продуктів, орієнтованих на промислові підприємства, аграрний сектор, логістичні компанії, операторів інфраструктури та інші

категорії клієнтів, діяльність яких пов'язана з потенційним екологічним впливом.

Окремим напрямом розвитку може стати страхування воєнно-екологічних ризиків, що є особливо актуальним для України. Йдеться про ризики забруднення територій, пошкодження екологічно небезпечних об'єктів, деградацію земель, витрати на очищення та відновлення природних ресурсів. Формування таких продуктів потребує нових підходів до оцінювання збитків, участі перестрахових механізмів та поєднання приватного страхування з державною підтримкою (рис. 2.2).

З позицій економічної безпеки страхової компанії розвиток екологічного страхування має стратегічну цінність. Він дозволяє диверсифікувати джерела доходів, зменшити залежність від традиційних висококонкурентних сегментів, підвищити середню додану вартість страхового продукту та сформувати нові довгострокові відносини з корпоративними клієнтами. Для клієнтів компанії це означає доступ до сучасних інструментів фінансового захисту від екологічних загроз.

Рис. 2.2. Перспективні напрями розвитку страхування екологічних ризиків у діяльності АТ «СК ІНГО»

Джерело: сформовано автором.

Отже, результати проведеного аналізу свідчать, що страхування екологічних ризиків у діяльності АТ «СК ІНГО» перебуває на етапі поступового розвитку та вже демонструє позитивну динаміку ключових показників. Водночас наявний потенціал цього сегмента використано не повністю, що зумовлює потребу в удосконаленні продуктової політики, підходів до оцінювання ризиків та механізмів просування відповідних послуг. Це створює об'єктивні передумови для розроблення практичних рекомендацій щодо впровадження нових страхових продуктів і вдосконалення системи управління екологічними ризиками, що буде розглянуто у наступному розділі роботи.

Висновки до другого розділу

У другому розділі проведено комплексний аналіз діяльності АТ «СК ІНГО» як одного з провідних учасників страхового ринку України. За результатами аналізу фінансово-економічного стану компанії за 2022–2024 роки встановлено позитивну динаміку основних показників діяльності. Зростання власного капіталу, чистого прибутку, страхових резервів та обсягів чистих зароблених страхових премій свідчить про посилення ринкових позицій компанії, збільшення масштабів операцій та здатність формувати внутрішні ресурси для подальшого розвитку. Це підтверджує належний рівень економічної безпеки страховика та його адаптивність до змін зовнішнього середовища.

Оцінювання ліквідності та фінансової стійкості засвідчило, що АТ «СК ІНГО» підтримує прийнятний рівень платоспроможності та здатність виконувати поточні й довгострокові зобов'язання. Позитивною тенденцією є зростання коефіцієнта автономії та зниження фінансового левереджу, що свідчить про зміцнення фінансової незалежності компанії. Одночасно виявлено потребу в подальшому контролі структури поточних зобов'язань та оптимізації управління оборотними активами.

Аналіз показників прибутковості засвідчив підвищення ефективності використання активів і власного капіталу, що проявилось у зростанні рентабельності активів та рентабельності власного капіталу. При цьому незначне зниження рентабельності страхових премій у 2024 році вказує на посилення витратового навантаження та необхідність удосконалення тарифної політики, структури страхового портфеля і внутрішнього контролю витрат.

Дослідження страхових операцій підтвердило результативність основної діяльності компанії. Обсяги страхових премій упродовж аналізованого періоду зростали, а комбінований коефіцієнт збитковості залишався нижчим за критичний рівень, що свідчить про прибутковість страхового бізнесу та ефективне управління ризиками. Це є важливою передумовою для масштабування нових напрямів страхування без втрати фінансової стабільності.

Окрему увагу приділено аналізу страхування екологічних ризиків у діяльності АТ «СК ІНГО». Встановлено, що цей сегмент перебуває на етапі поступового розвитку: зростає кількість укладених договорів, збільшуються обсяги страхових премій, підтримується керований рівень виплат. Водночас частка екологічного страхування у загальному портфелі компанії поки що залишається незначною.

Виявлено ключові чинники, які стримують розвиток екологічного страхування в Україні, серед яких обмежений попит з боку бізнесу, складність оцінювання ризиків, недостатність статистичної бази, висока варіативність можливих збитків та недосконалість ринку. Водночас, проведений аналіз та ділова репутація створюють сприятливі передумови для освоєння цього перспективного сегмента.

Отже, результати проведеного аналізу дозволяють зробити висновок, що АТ «СК ІНГО» має достатній фінансовий потенціал, організаційні можливості та ринкові передумови для розвитку спеціалізованих продуктів у сфері страхування екологічних ризиків. Це обґрунтовує доцільність розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення системи управління екологічними ризиками та формування нових страхових рішень, що становить предмет наступного розділу роботи.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМИ РИЗИКАМИ ТА РОЗВИТОК СТРАХОВИХ ПРОДУКТІВ В АТ «СК ІНГО»

3.1. Напрями вдосконалення системи управління екологічними ризиками та розвитку страхових продуктів в АТ «СК ІНГО»

Результати проведеного аналізу діяльності АТ «СК ІНГО» засвідчили, що компанія займає стійкі позиції на страховому ринку, характеризується позитивною динамікою фінансових показників та достатнім рівнем ресурсного забезпечення для подальшого розвитку. Водночас дослідження виявило низку чинників, що потребують управлінської уваги, зокрема зростання витратного навантаження, посилення конкуренції у традиційних сегментах страхування, зміну поведінки клієнтів та недостатню освоєність спеціалізованих нішевих напрямів. За таких умов важливим завданням стає формування нових джерел конкурентних переваг, одним із яких може виступати розвиток страхування екологічних ризиків.

Необхідність удосконалення діяльності компанії обумовлюється також зміною структури сучасних ризиків. Для корпоративного сектору дедалі більшого значення набувають загрози, пов'язані із забрудненням довкілля, техногенними аваріями, порушенням екологічних норм, деградацією земельних ресурсів, а також наслідками воєнного впливу на природне середовище. Це створює передумови для трансформації страхового бізнесу від моделі реагування на стандартні події до моделі комплексного ризик-супроводу клієнта.

З урахуванням виявлених тенденцій доцільно запропонувати комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності АТ «СК ІНГО», зміцнення його економічної безпеки та розвиток нових страхових продуктів (табл. 3.1).

Стратегічні напрями вдосконалення діяльності АТ «СК ІНГО»

Виявлений виклик	Запропонований захід	Очікуваний результат	Вплив на економічну безпеку
Зростання страхових виплат	Поглиблення андеррайтингу та скоринг ризиків	Зниження збитковості портфеля	Підвищення фінансової стійкості
Зростання витрат на збут	Розвиток цифрових каналів продажу	Скорочення операційних витрат	Оптимізація витратної моделі
Адміністративне навантаження	Автоматизація внутрішніх процесів	Підвищення продуктивності	Посилення управлінської ефективності
Висока конкуренція на ринку	Формування нішевих продуктів	Розширення клієнтської бази	Диверсифікація доходів
Недостатній розвиток еко-страхування	Запуск спеціалізованих програм	Освоєння нового сегмента	Стратегічне зростання

Джерело: сформовано автором.

Як видно з табл. 3.1, запропоновані заходи охоплюють як внутрішні аспекти управління діяльністю компанії, так і зовнішні напрями ринкового розвитку. Особливе значення має поєднання цифровізації, вдосконалення ризик-менеджменту та запуску нових продуктів, що дозволяє одночасно підвищувати ефективність операційної діяльності та створювати нові джерела доходу.

Одним із найбільш перспективних напрямів розвитку для компанії є створення спеціалізованої лінійки страхових продуктів у сфері екологічних ризиків. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям корпоративного управління, поширенню ESG-принципів та зростанню попиту бізнесу на фінансові інструменти захисту від нестандартних загроз. Для українського ринку цей сегмент залишається недостатньо освоєним, що створює для АТ «СК ІНГО» можливість зайняти позицію одного з перших системних операторів відповідного напрямку.

З урахуванням специфіки клієнтських сегментів доцільно запропонувати такі страхові продукти (табл. 3.2).

Перспективні страхові продукти у сфері екологічних ризиків для
АТ «СК ІНГО»

Назва продукту	Об'єкт страхування	Потенційний клієнт	Ключова цінність продукту
Екологічна відповідальність підприємства	Відповідальність за шкоду довкіллю	Промислові підприємства	Захист від претензій та штрафних витрат
Страхування техногенних ризиків	Виробничі об'єкти та обладнання	Енергетика, виробництво	Покриття наслідків аварій
Страхування забруднення територій	Земля, вода, виробничі майданчики	Агросектор, логістика	Фінансування відновлювальних заходів
Воєнно-екологічне страхування	Екологічні наслідки бойових дій	Інфраструктурний бізнес	Захист від нових ризиків
ESG-комплекс для бізнесу	Сукупність екологічних ризиків	Великий корпоративний сектор	Комплексне рішення для сталого розвитку

Джерело: сформовано автором.

Запропоновані у табл. 3.2 продукти мають не лише комерційну, але й стратегічну цінність. Вони дозволяють перейти від продажу стандартного полісу до надання комплексного сервісу, що включає консалтинг, аудит ризиків, страхове покриття та супровід клієнта. Така модель є більш прибутковою та формує довгострокові відносини зі страхувальниками.

З метою підвищення наукової обґрунтованості запропонованих рішень доцільно застосувати авторський підхід до сегментації страхових продуктів залежно від характеру ризику. У межах дослідження пропонується матриця страхування еко-ризиків, яка дозволяє групувати страхові рішення за двома критеріями: рівнем прогнозованості події та масштабом потенційних збитків (рис. 3.1).

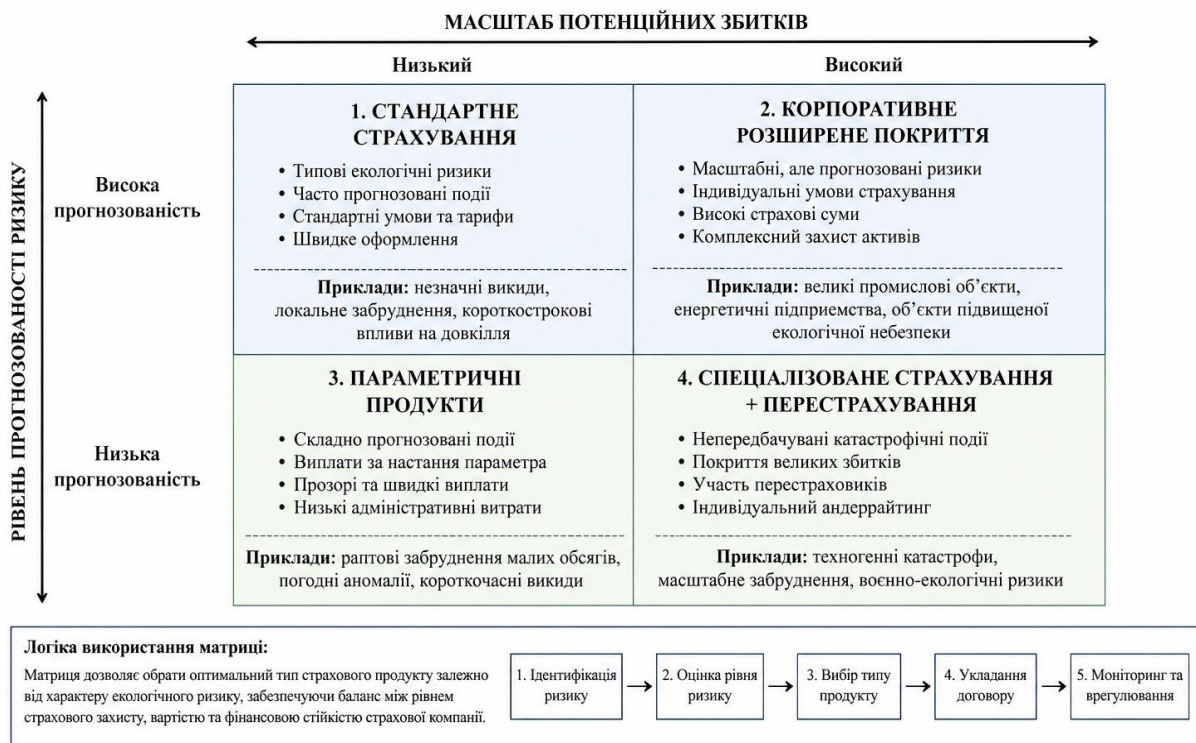

Рис. 3.1. Очікувані результати реалізації запропонованих заходів

Джерело: сформовано автором.

Практичне значення запропонованої матриці полягає у можливості швидкого вибору страхової моделі залежно від природи ризику клієнта. Для прогнозованих і локалізованих загроз доцільними є стандартні рішення, тоді як складні або масштабні ризики потребують індивідуального андеррайтингу, залучення перестраховання та багаторівневої системи покриття.

Впровадження запропонованих заходів доцільно здійснювати поетапно. На першому етапі доцільно провести внутрішню підготовку: навчання персоналу, адаптацію методик оцінювання ризиків та оновлення ІТ-рішень. На другому етапі – запуск пілотних страхових продуктів для корпоративних клієнтів. На третьому – масштабування екологічного страхування як окремого напрямку бізнесу.

Таким чином, удосконалення системи управління екологічними ризиками та розвиток спеціалізованих страхових продуктів доцільно розглядати як один із ключових напрямів стратегічного розвитку АТ «СК ІНГО». Запропоновані рішення дозволяють поєднати підвищення внутрішньої ефективності компанії з

освоєнням нових сегментів ринку, що створює додаткові конкурентні переваги та зміцнює економічну безпеку страховика у довгостроковій перспективі.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі на основі результатів попереднього аналізу обґрунтовано напрями вдосконалення діяльності АТ «СК ІНГО» в умовах трансформації страхового ринку та посилення екологічних викликів. Встановлено, що подальше зміцнення конкурентних позицій компанії потребує поєднання внутрішньої операційної ефективності з освоєнням нових нішевих сегментів страхування, серед яких особливе місце посідає страхування екологічних ризиків.

Запропоновано комплекс стратегічних заходів, спрямованих на підвищення результативності діяльності компанії. До ключових із них віднесено поглиблення андеррайтингу та вдосконалення системи оцінювання ризиків, розвиток цифрових каналів продажу, автоматизацію внутрішніх бізнес-процесів, оптимізацію витратної моделі та диверсифікацію продуктового портфеля. Доведено, що реалізація зазначених рішень сприятиме зниженню збитковості страхових операцій, скороченню витрат та посиленню фінансової стійкості страховика.

Особливу увагу приділено розвитку інноваційних страхових продуктів у сфері екологічних ризиків. Обґрунтовано доцільність формування спеціалізованої продуктової лінійки, до якої включено страхування екологічної відповідальності підприємств, страхування техногенних ризиків, страхування забруднення територій, воєнно-екологічне страхування та комплексні ESG-рішення для корпоративного сектору. Встановлено, що впровадження таких продуктів дозволить компанії зайняти перспективну ринкову нішу та сформувати нові джерела доходів.

Доведено, що запропоновані страхові продукти мають не лише комерційну, а й стратегічну цінність, оскільки забезпечують перехід від продажу стандартних полісів до моделі комплексного сервісного супроводу

клієнта. Такий підхід передбачає поєднання страхового захисту з консалтингом, аудитом ризиків, аналітичним супроводом та довгостроковим партнерством із підприємствами-страхувальниками. Це підвищує лояльність клієнтів та збільшує середню додану вартість страхового продукту.

Розроблено авторську матрицю ризиків, яка передбачає сегментацію страхових рішень за двома критеріями: рівнем прогнозованості події та масштабом потенційних збитків. Практичне значення запропонованого інструменту полягає у можливості швидкого вибору оптимальної страхової моделі залежно від характеру ризику клієнта та необхідного рівня страхового покриття.

Обґрунтовано доцільність поетапного впровадження запропонованих заходів. На першому етапі рекомендовано здійснити організаційну та технологічну підготовку компанії, на другому – реалізувати пілотний запуск нових продуктів для корпоративного сегмента, на третьому – масштабувати екологічне страхування як окремий напрям бізнесу. Така послідовність дозволяє знизити ризики впровадження та забезпечити контрольоване розширення діяльності компанії.

Узагальнюючи результати дослідження, встановлено, що удосконалення системи управління екологічними ризиками та розвиток спеціалізованих страхових продуктів доцільно розглядати як один із ключових напрямів стратегічного розвитку АТ «СК ІНГО». Реалізація запропонованих рішень забезпечить зростання фінансових результатів, посилення ринкових позицій, розширення клієнтської бази та зміцнення економічної безпеки компанії у довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено комплексне теоретико-прикладне дослідження проблематики управління екологічними ризиками в системі економічної безпеки підприємства на прикладі АТ «СК ІНГО». Актуальність обраної теми зумовлена посиленням впливу екологічних чинників на результати господарської діяльності підприємств, зростанням вимог до корпоративної відповідальності бізнесу, трансформацією страхового ринку та потребою у формуванні сучасних фінансових механізмів захисту від нових видів ризиків.

У процесі дослідження узагальнено наукові підходи до трактування економічної безпеки підприємства та встановлено, що в сучасних умовах її доцільно розглядати як інтегровану систему забезпечення фінансової стійкості, стабільності функціонування, здатності до адаптації та довгострокового розвитку суб'єкта господарювання. Доведено, що традиційні підходи до економічної безпеки потребують доповнення екологічною складовою, оскільки екологічні ризики безпосередньо впливають на виробничі процеси, витрати підприємства, інвестиційну привабливість, репутацію та правову захищеність.

Систематизовано сутність екологічних ризиків як сукупності загроз, пов'язаних із можливістю негативного впливу господарської діяльності або зовнішніх факторів на довкілля та економічні результати підприємства. Узагальнено класифікацію екологічних ризиків за джерелами виникнення, характером прояву, рівнем прогнозованості та масштабом наслідків. Обґрунтовано, що така систематизація створює методичну основу для вибору адекватних управлінських інструментів залежно від природи ризику.

Доведено, що важливим елементом системи економічної безпеки підприємства є страхування екологічних ризиків. Встановлено, що страхові механізми дозволяють трансформувати потенційно значні та непередбачувані втрати у прогнозовані витрати, підтримувати фінансову стійкість підприємства, забезпечувати безперервність діяльності та підвищувати рівень довіри з боку контрагентів, інвесторів і кредиторів. Обґрунтовано доцільність інтеграції

страхових інструментів із превентивними заходами ризик-менеджменту, екологічним аудитом і системами моніторингу.

У результаті аналітичного дослідження діяльності АТ «СК ІНГО» встановлено, що компанія займає стійкі позиції на страховому ринку України та характеризується позитивною динамікою фінансово-економічних показників. Виявлено зростання власного капіталу, страхових резервів, чистого прибутку та страхових премій, що свідчить про високий рівень платоспроможності, ефективність операційної діяльності та наявність ресурсного потенціалу для подальшого розвитку. Оцінка показників ліквідності, рентабельності та збитковості підтвердила фінансову стабільність компанії та здатність ефективно управляти страховими ризиками.

Дослідження сучасного стану страхування екологічних ризиків у діяльності АТ «СК ІНГО» засвідчило наявність позитивної динаміки кількості договорів, обсягів страхових премій та зростання інтересу корпоративних клієнтів до відповідних послуг. Водночас встановлено, що частка екологічного страхування у загальному портфелі компанії залишається відносно незначною, що свідчить про ранню стадію розвитку цього сегмента та значний потенціал до його масштабування.

Ідентифіковано основні стримуючі чинники розвитку страхування екологічних ризиків в Україні, серед яких: недостатній рівень обізнаності бізнесу щодо переваг страхового захисту, складність кількісного оцінювання екологічних збитків, дефіцит статистичної бази, висока варіативність можливих втрат, а також недосконалість ринкової та нормативної інфраструктури. Водночас доведено, що наявна експертиза АТ «СК ІНГО» у сфері корпоративного страхування створює сприятливі передумови для освоєння цього перспективного напрямку.

На основі результатів дослідження розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення діяльності АТ «СК ІНГО». Запропоновано комплекс заходів, що включає поглиблення андеррайтингу та системи оцінювання ризиків, цифровізацію каналів продажу, автоматизацію внутрішніх процесів, оптимізацію витратної моделі та диверсифікацію продуктового портфеля.

Обґрунтовано, що реалізація зазначених заходів сприятиме зниженню збитковості страхових операцій, підвищенню операційної ефективності та зміцненню економічної безпеки компанії.

Ключовим практичним результатом роботи стало обґрунтування доцільності впровадження нових страхових продуктів у сфері екологічних ризиків, зокрема страхування екологічної відповідальності підприємств, страхування техногенних ризиків, страхування забруднення територій, воєнно-екологічного страхування та комплексних ESG-рішень для корпоративного сектору. Доведено, що такі продукти дозволять компанії зайняти нові ринкові ніші, сформувавши додаткові джерела доходів та посилити довгострокові відносини з клієнтами.

Запропоновано авторську модель матриці ризиків, яка передбачає сегментацію страхових рішень залежно від рівня прогнозованості ризику та масштабу потенційних збитків. Використання зазначеної моделі дозволяє обирати оптимальний формат страхового покриття, удосконалювати андеррайтингові рішення та підвищувати адресність страхових продуктів для різних категорій клієнтів.

Отже, поставлену мету кваліфікаційної роботи досягнуто, а визначені завдання виконано у повному обсязі. Проведене дослідження підтвердило, що управління екологічними ризиками в системі економічної безпеки підприємства доцільно розглядати як стратегічний напрям підвищення стійкості бізнесу. Для страхових компаній розвиток відповідних продуктів є не лише відповіддю на нові виклики, а й важливим джерелом конкурентних переваг, фінансового зростання та зміцнення позицій на ринку страхових послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Franchuk, V., Pryhunov, P., Melnyk, S., Hobela, V., & Shuprudko, N. (2023). Security environment: theoretical and methodological principles. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(50), 247–255. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.50.2023.4089>
2. Hnylytska, Franchuk V., Melnyk S., Nakonechna N., Leskiv H., & Hobela V. (2022). Security-oriented model of business risk assessment. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4 (45), 202–210. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.45.2022.3838>
3. Hobela, V., Blikhar, M., Syrovackyi, V., Maraieva, U., & Dudiuk, V. (2021). Economic and legal measures for ensuring the economy greening in post-pandemic period. *Amazonia Investiga*, 10(44), 252–260. <https://doi.org/10.34069/AI/2021.44.08.24>
4. Ortynskyi V., Tymbaliuk M., Hobela, V., Kashchuk M. (2021). Legal support of socio-economic development model genesis in post-industrial society. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Том 5. № 40. С. 535–545. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i35.245212>
5. Архипенко Т. Оцінка економічної безпеки підприємства як інструмент прийняття управлінських рішень. *Вісник Черкаського державного технологічного університету*. 2025. № 1. С. 112–121.
6. Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Страхування : підручник. 9-те вид., перероб. і допов. Київ : Знання, 2018. 1019 с.
7. Вергун А. М., Тарасенко І. О. Концепція сталого розвитку в умовах глобалізації. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2014. № 2. С. 207–218.
8. Внукова Н. М., Успенко В. І., Временко Л. В. Страхування : теорія та практика : навч. посіб. Харків : Бурун Книга, 2019. 376 с.
9. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : КНЕУ, 2017. 412 с.

10. Гаркуша В. В. Систематизація наукових поглядів щодо сутності поняття «економічна безпека підприємства». *Економіка та суспільство*. 2021. №28. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-34>
11. Глебова А. О. Формування системи стратегічного управління економічною безпекою на підприємстві. *Молодий вчений*. 2015. № 11(2). С. 35–40. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_11%282%2910
12. Гобела В. В. Економіко-безпекова екологізація: теорія і практика : монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2021. 244 с.
13. Гобела В. В. Теоретичний аналіз екологізації як суспільного-економічного феномену. *Ефективна економіка*. 2019. №6. С. 1–7. <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3075>
14. Гобела В. В., Дудюк В. С., Гобела В. М. Забезпечення еколого-економічної безпеки у посткризовий період. *Вісник НЛТУУ*. 2021. Том 31. № 5. С. 79–83. <https://doi.org/10.36930/40310512>.
15. Гобела В. В., Дудюк В. С., Гобела В. М. Формування заходів управління екологізацією у посткризовий період. *Вісник НЛТУУ*. 2021. Том 31. № 5. С. 79 – 83. <https://doi.org/10.36930/40310512>
16. Говорушко Т. А., Стецюк І. Б. Страхові послуги : навч. посіб. Львів : Магнолія, 2018. 323 с.
17. Горбач С., Щербель А., Сидоренко Ю., Куриленко О., Білич В. Економічна безпека підприємств: складові та забезпечення. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. (7), 51-55. <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-7-7>
18. Дема Д. І., Довгань Ж. М., Тлуста Г. Я. Страхові послуги : підручник. Київ : Алерта, 2021. 526 с.
19. Денисенко М. П. Заходи покращення фінансового стану підприємства у сучасних умовах господарювання. *Економіка і держава*. 2019. №12. С. 61–65.
20. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 11.02.2026).

21. Діденко Є. О. Управління економічною безпекою підприємства на основі формування стратегії його безпечного розвитку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 5 (168) С. 35–40.
22. Дудюк В. С., Гобела В. В. Теоретичні підходи до визначення поняття екологічної безпеки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. № 25.5. С. 130–135.
23. Зибарева О. В., Бурачок Я. Є. Економічна безпека підприємств України в умовах сталого розвитку: сучасний стан, чинники та шляхи зміцнення. *Підприємництво та менеджмент*. 2025. № 18. С. 45–52. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-18-04-10>
24. Капелюшна Т. В. Підхід до оцінки ефективності механізму управління підприємством в контексті сталого розвитку. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2016. № 2. С. 62–68.
25. Кнейслер О. В., Спасів С., Король С. Новелізаційні тенденції розвитку страхових компаній в Україні. *Світ фінансів*. 2021. № 2. С. 106–117.
26. Костіна О. М., Козлова І. М. Стратегічні аспекти забезпечення стійкого розвитку промислових підприємств. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Том 30 (69). № 3 С. 90–96.
27. Капелюшна Т. В. Підхід до оцінки ефективності механізму управління підприємством в контексті сталого розвитку. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2016. № 2. С. 62–68.
28. Карпук А., Шестак М. Еколого-економічна ефективність лісокористування: напрями та механізми підвищення. *Економіка природокористування і охорони довкілля*. 2015. С. 165–172.
29. Лазоренко Т., Шолом І. Теоретичні засади концепції управління стійким розвитком підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2020. №6 (67). С. 175–184. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu
30. Леськів Г. З., Гобела В. В., Лесик Н. Зелена логістика в системі еколого-економічної безпеки лісогосподарського підприємства. *Вісник ЛьвДУВС. Серія економічна*. 2023. Вип. 1. С. 23–29.

31. Лисенко О. М. Страхування екологічних ризиків у системі сталого розвитку економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 4. С. 88–94.
32. Малик І. П., Каракаш Ю. А. Основні інструменти для забезпечення стійкого розвитку підприємства. *Сучасні підходи до управління підприємством*: збірник тех. доповідей. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2018. С. 99.
33. Олійник І. В. Управління ризиками в системі формування адаптивних організаційних структур підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного аграрно-економічного університету*. 2024. № 10. С. 154–162.
34. Олійник І. В., Петренко М. С. Управління ризиками як складова економічної безпеки підприємства. *Економіка і держава*. 2022. № 12. С. 95–101.
35. Осадець С. С. Страхування : підручник. Київ : КНЕУ, 2019. 528 с.
36. Піцур Я. С., Гобела В. В. Теоретико-методологічний аналіз процесу формування оптимальної системи управління економічною безпекою суб'єктів господарювання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2018. Випуск 1. С. 227–335.
37. Плиса В. Й. Страхування : навч. посіб. Київ : Каравелла, 2019. 512 с.
38. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 27.04.2026).
39. Павшук, В. М. Управління екологічними ризиками у системі стратегічного управління промисловими підприємствами. *Академічні візії*. 2024. № 32. <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1261>
40. Семенова С. М. Класифікація ризиків: систематизований підхід з метою управління. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2020. Вип. № 4 (2). С. 42–51
41. Страхувальний ринок України: аналітичний огляд 2024 року / Ліга страхових організацій України. Київ, 2025. 68 с.
42. Середюк Ю. М., Хринюк О. С. Управління підприємствами на засадах сталого розвитку з метою забезпечення їх довгострокової

конкурентоспроможності. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9588>.

43. ІНГО : веб сайт. URL : <https://ingo.ua/publicna-ta-finansova-informacziya?groupTab=financialStatements>
44. Франчук В. І., Мельник С. І., Гобела В. В. Вплив безпекової культури на прийняття управлінського рішення. *Вісник ЛьвДУВС*. 2025. №2. С. 55–63.